

Gul met andermans geld

De meeste mensen willen graag goed doen, tenminste ik ben zo naïef om dat te denken. En die wil tot goed doen wordt nog veel sterker wanneer het je niets kost. Een saillant voorbeeld van deze levenshouding wordt gegeven door de heren Vinken, Kremers, Ribourdouille en enige anderen, die samen het bestuur vormen van de Stichting OPTAS. Zij hebben in het verleden een grote en terechte reputatie in Nederland opgebouwd. De kwestie-OPTAS zal daar echter naar verwachting niets aan bijdragen.

De kwestie-OPTAS krijgt eigenlijk nog niet de aandacht die zij verdient. Het Kamerlid Pieter Omtzigt tracht de zaak op de politieke agenda te krijgen en heeft vragen gesteld aan minister Donner. Die zit ermee in zijn maag en vroeg om nader onderzoek. De zaak is niet alleen belangrijk om de zaak zelve, maar ook omdat ze helderheid kan verschaffen over een schemergebied betreffende de zeggenschap over pensioenfondsen, stichtingsvermogens, en dergelijke.

Bij OPTAS gaat het in principe om het volgende. De havenarbeiders, werkzaam in de havens van Rotterdam en Amsterdam, hebben in het verleden een gezamenlijk pensioenfonds opgebouwd, waarvoor zij jarenlang pensioenpremie apart hebben gelegd. Die pensioenen zijn in de loop der jaren niet of zeer gebrekkig geïndexeerd. In de jaren negentig is dit fonds omgezet in de pensioenverzekeringsmaatschappij OPTAS en in 2007 is die maatschappij overgenomen door AEGON. AEGON staat dus garant voor alle (niet-geïndexeerde) pensioenbetalingen in de toekomst. Nu blijkt OPTAS zeer behoorlijk belegd te hebben, waardoor het vermogen in OPTAS veel groter bleek dan de benodigde reserve voor de te garanderen pensioenverplichtingen. Daaruit zou men een belangrijk deel van de indexatie kunnen opvangen. Er was een verschil van circa 1,3 miljard euro, dat AEGON terugbetaalde aan een inmiddels opgerichte Stichting OPTAS, waarvan de heer Vinken c.s. het bestuur vormen. De vraag is nu: wat gebeurt er met dit overschot? Het blijkt uit art. 2.4 van de in 2005 gewijzigde statuten dat de stichting het geld wil gaan aanwenden voor "sociale, ideële en culturele doeleinden". Dat wil zeggen, zij sturen aan op een nieuw VSB-fonds (ruim twee miljard euro) of een nieuw GAK-fonds (circa 0,6 miljard euro).

Dat is nogal als een koude douche neergekomen bij de deelnemers van het pensioenfonds en hun werkgevers, die het geld bij elkaar gespaard hebben. Zij hadden natuurlijk gedacht dat deze onverwachte meevaller in eerste instantie zou worden besteed aan het indexeren van hun pensioenen. Zij hebben een rechtszaak aange-

spannen tegen de Stichting OPTAS om het geld weer in handen te krijgen. Op 10 januari 2008 zal de rechter uitspraak doen.

Zij beweren dat het nooit in de bedoeling heeft gelegen van Rotterdamse havenwerkers dat hun pensioenpremies voor toekomstig mecenaat zouden worden aangewend. En dat klinkt inderdaad heel plausibel.

Formeel-juridisch ligt die zaak niet zo eenvoudig. De havensector wilde de uitvoering van de pensioenvoorziening graag in handen leggen van nette heren van onbesproken reputatie, die zakelijk geen enkele relatie hadden met het havengebeuren. En daarna hebben de havenwerkers even niet opgelet, en toen zij wel weer opletten, hadden de nette heren geen boodschap meer aan ze. De statuten werden gewijzigd zodat het oorspronkelijke doel kon worden veranderd.

Ethisch gezien is het natuurlijk voor iedereen duidelijk dat het bestuur geen enkel recht van spreken heeft in deze. Zij waren geen eigenaar van die reserves, zij waren slechts de beheerders.

We raken hier echter aan een meer principiële kwestie. Wie is eigenaar van een ondernemingspensioenfonds en hoe ligt dit bij een bedrijfstakpensioenfonds? Deze kwestie is nu wel bijzonder relevant nu vele pensioenfondsen en bedrijven hun uitvoeringstaken uitbesteden. Wat gebeurt er met het geld, in het bijzonder wanneer er overschotten zijn? En de vraag wordt nog prangerender, wanneer zulke regelingen uitgevoerd gaan worden op een beschikbare-premie-basis, waarbij de verzekeraar alle beleggingsrisico's heeft toegeschoven aan de verzekerde. In dit geval, dat zeer goed te vergelijken is met een beleggingspolis, heeft de pensioenverzekeraar slechts een inspanningsverplichting maar geen uitkeringsverplichting. Het komt er dus op neer dat de werknemer maar moet afwachten wat er na zijn 65ste uit de beleggingen voor hem beschikbaar is gekomen. Doordat de verzekeraar alle vrijheid heeft tot het aftrekken van kosten en bovendien weinig prikkels heeft om het beleggingsresultaat te optimaliseren, kan een heel stuk, dat bedoeld was voor pensioenopbouw, worden weggesluisd in inefficiencyverliezen en de winst van de verzekeraar. In dit verband wijzen we op een recent onderzoek van PWC, waaruit blijkt dat non-profitpensioenfondsen een kostenpercentage hebben van circa vier procent, terwijl verzekeraars op profitbasis daar circa 25 procent voor nodig hebben.

Uiteraard is het geval van OPTAS maar een voorbeeld. Helaas vindt men elke maand wel weer nieuwe voorbeelden van zich onaantastbaar voelende regenten.